

Juryrapport Uitreiking Dissertatieprijs Nederlandse Sociologische Vereniging (NSV) op 31 mei 2007

Geachte aanwezigen,

Het is mij een grote eer om mede namens mijn collega's Wil Arts en Gerhard Nijhof, vandaag, donderdag 31 mei 2007, op deze Sociologendag de dissertatieprijs NSV uit te reiken. Ik zal u daartoe het juryrapport, zoals door de commissie in grote eensgezindheid vastgesteld, laten horen.

Laat ik beginnen met de criteria die door de commissie zijn gesteld, wil een proefschrift in aanmerking komen voor de NSV-dissertatieprijs. De volgende criteria zijn gehanteerd.

Criteria

Het proefschrift dient te getuigen van een uitnemende beheersing van het sociologische ambacht, wat tot uiting komt in:

- Het, tegen de achtergrond van reeds in de sociologie voorhanden kennis, helder en inzichtrijk stellen van een sociologisch en/of maatschappelijk relevant probleem; het logisch ontleden van deze probleemstelling in een aantal via theorievorming en/of onderzoek beantwoorbare deelvragen.
- Het formuleren van informatieve theorieën die relevant zijn voor het beantwoorden van eventuele in de probleemstelling vervatte verklaringsvragen. Deze theorieën dienen spaarzaam te zijn verwoord, logisch consistent te zijn en proefondervindelijk te kunnen worden getoetst dan wel te kunnen worden beproefd op hun vruchtbaarheid als heuristisch model.
- Het gebruiken van sociaal-wetenschappelijke methoden en technieken die niet alleen geldige en betrouwbare resultaten opleveren, maar die gegeven de 'state of the art' van de sociale methodologie ook het meest geëigend zijn om eventuele in de probleemstelling vervatte beschrijvings- en toetsingsvragen te beantwoorden.
- Het helder, inzichtelijk en controleerbaar presenteren van de onderzoeksbevindingen.

Het proefschrift dient tevens te getuigen van originaliteit van de vraagstelling en vernieuwende elementen in theorievorming en/of onderzoeksmethoden te bevatten.

Ten slotte dient het proefschrift ook te getuigen van een aanstekelijke fascinatie en van een opvallend talent voor het beoefenen van het sociologische ambacht.

Bevindingen

De commissie heeft vijf inzendingen beoordeeld. De commissie was onder de indruk van de kwaliteit van alle inzendingen. Er is, blijkens deze inzendingen, sprake van een verheugend hoog peil van wetenschapsbeoefening binnen de sociologie.

Binnen die algemene kwaliteit, bleken er twee dissertaties nog eens extra uit te springen. De commissie vond het buitengewoon moeilijk om tussen die twee dissertaties te kiezen en één als de prijswinnaar en de beste aan te wijzen. Het gaat over twee verschillende soorten proefschriften: één met een kwalitatieve en verhalende aanpak en het andere met een sterk theoriegestuurde, kwantitatieve onderzoeks aanpak. In beide gevallen worden maatschappelijk uiterst relevante problematieken behandeld.

De commissie is bij zichzelf te rade gegaan hoe aan beide proefschriften de verdiende eer kan worden bewezen. De commissie heeft daartoe na ampel beraad het volgende besloten, namelijk om in het jaar 2007 twee winnaars aan te wijzen van de NSV dissertatieprijs.

De commissie wil daarmee niet alleen de twee winnaars eren. Daarover zo meer. De commissie heeft bij dit besluit ook een algemener doel voor ogen. De commissie vindt het van groot belang aan te geven dat de sociologische wetenschapsbeoefening rijk is aan verschillende tradities en aanpakken, dat die verschillende (onderzoeks)aanpakken elkaar completeren en dat de bestudering van de sociale werkelijkheid gebaat is bij een breed spectrum van theorievorming, aanpakken en methoden. Niet met de ruggen naar elkaar, maar - geheel in de geest van de tijd - samenwerken is het parool. De commissie heeft op deze wijze haar waardering voor verschillende soorten onderzoek binnen het sociologisch metier tot uitdrukking willen brengen. De sociale, culturele, economische werkelijkheid laat zich niet zo gemakkelijk vangen. Dat gegeven komt in de keuze voor twee prijswinnaars dit jaar tot uitdrukking.

Wie zijn die prijswinnaars dan, zult u zich afvragen. Welnu, het is de hoogste tijd om dat te openbaren. De commissie heeft in grote eenstemmigheid gemeend dat de NSV dissertatieprijs 2007 met recht en reden gaat naar Frank van Tubergen voor zijn dissertatie *The integration of immigrants in cross-national perspective*, Universiteit Utrecht, ICS, 2005 en naar Bowen Paulle *Anxiety and Intimidation in the Bronx and the Bijler*, Universiteit van Amsterdam, ASSR, 2005.

Op basis van welke overwegingen heeft de commissie hiertoe besloten. Laat ik beginnen met het proefschrift van Frank van Tubergen.

Proefschrift van Frank van Tubergen

De commissie stelt vast dat het hier gaat om een uitstekend proefschrift. Geschreven in een heldere stijl, getuigt het van een uitnemende ambachtelijke beheersing van het vak van sociologisch onderzoeker. Tegen de achtergrond van de stand van zaken in het internationale migratieonderzoek stelt Van Tubergen beschrijvings-, verklarings- en toetsingsvragen die in het onderzoek op dat terrein tot dan toe nog niet of nog niet geheel bevredigend zijn gesteld en beantwoord. Al die vragen zijn empirisch-theoretisch te beantwoorden. De verklaringsvragen hebben betrekking op macroverschijnselen, maar de antwoorden worden gezocht door gebruik te maken van een viertal microtheorieën en bijkomende veronderstellingen. Waar die microtheorieën geen oplossingen bieden voor de gestelde problemen, worden macrotheorieën aangewend. De commissie was onder de indruk van Appendix C in zijn proefschrift, waar de formele afleidingen van de toetsen hypothesen worden weergegeven. Meer nog maakte indruk de geconstrueerde dataset die het mogelijk maakt de hypothesen te toetsen en ook de zuivere en kritische manier waarop de sterke en zwakke kanten van deze dataset worden besproken. Het mooie ervan is dat deze dataset een onderzoeksdesign mogelijk maakt dubbel-vergelijkend onderzoek naar de integratie van immigranten te doen. Dat wil zeggen dat zowel effecten van landen van bestemming als landen van herkomst simultaan worden vergeleken. Een netelig maatschappelijk probleem wordt zo helder uitgelegd. Helder en inzichtrijk is ook de wijze waarop de bevindingen in het concluderende hoofdstuk worden uitgewerkt.

Het proefschrift getuigt van veel originaliteit en van vernieuwende elementen in zowel vraagstelling, theorievorming als onderzoek. De suggesties voor toekomstig onderzoek getuigen van een aanstekelijke fascinatie en een opvallend talent voor het sociologische

ambacht. Ook andere vakgenoten zijn deze mening toegedaan. De promotiecommissie deelde het predikaat cum laude uit, het proefschrift kreeg reeds eerder de J.P. Ruijgrokprijs van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen toegekend en bovendien zijn de substantiële hoofdstukken inmiddels allemaal gepubliceerd, in twee gevallen zelfs in tijdschriften die tot de top in de sociologie worden gerekend. Frank van Tubergen heeft inmiddels een NWO VENI-subsidie gekregen voor het onderzoek dat hij in het laatste hoofdstuk als ‘toekomstig’ uitzette.

Dit alles, het zal u niet verbazen, deed de commissie besluiten de NSV dissertatieprijs in ieder geval aan Frank van Tubergen toe te kennen.

Als het proefschrift van Bowen Paulle niet tot de inzendingen had behoord, dan zou dit juryrapport nu kunnen worden afgesloten. Maar een etnografische vergelijking tussen twee scholen in the Bronx, New York en in de Bijlmer, Amsterdam, werd ons wel voorgelegd. Dit proefschrift maakte indruk op de commissie. En wel om de volgende redenen.

Proefschrift van Bowen Paulle

Het proefschrift getuigt van een grote beheersing van het sociologische ambacht. Het probleem dat Paulle aan de orde stelt, is het hoe en waarom van door angst en intimidatie gedomineerde “zwarte” scholen in de VS en Nederland. Dit probleem is zowel maatschappelijk als wetenschappelijk van groot belang. Wat vooral indruk op de commissie maakte, is de wijze waarop Bowen Paulle dit probleem uitwerkt in een groot aantal zorgvuldig uitgewerkte deelvragen die empirisch-theoretisch te beantwoorden zijn. Paulle inventariseert de belangrijkste theorieën die in de literatuur over deze soort scholen te vinden zijn en onderwerpt ze aan een kritisch oordeel. Vervolgens werkt hij theoretische noties van vooral Bourdieu, Elias en Collins uit die zijns inziens beter inzicht genereren. Hij gebruikt ze als heuristisch model om te zien of ze vruchtbaar zijn bij het beantwoorden van de onderzoeksvragen.

De vraagstelling is origineel omdat niet alleen wordt gevraagd naar structurele en culturele determinanten, maar er ook van wordt uitgegaan dat mensen niet alleen een geest/zelfbewustzijn/hersenen hebben, maar ook een lichaam en dat mensen ook onbewust en emotioneel reageren op wat hun overkomt. Het vernieuwende zit hem vooral in de theorieontwikkeling die hij in zijn onderzoek tot stand brengt. De commissie acht bovendien het beroep op neurocognitieve theorieën veelbelovend. De commissie deelt zijn visie dat veel sociaalwetenschappelijk onderzoek in de (nabije) toekomst niet om de inzichten van de neurocognitie en neurobiologie heen kan. Paulle heeft duidelijk aangetoond dat nieuwe ontwikkelingen in de sociologie ‘sociology of the body’ en ‘sociology of emotions’ veel meer aandacht verdienen.

In het onderzoek en proefschrift van Bowen Paulle is duidelijk sprake van een aanstekelijke fascinatie en een opvallend talent voor het sociologische ambacht.

De commissie noemt nog enkele argumenten. Bowen Paulle weet binnen te dringen in een institutie die door veel sociologen alleen aan de buitenkant wordt bestudeerd, vaak ook nog op grond van data die deze institutie zelf produceert. Wij weten heel veel van het onderwijs, maar vooral cijfermatig. Wij weten van toelating en doorstroming, van uitval en diplomering. Maar van wat er ín scholen gebeurt, weten wij heel weinig. Dat is geen toeval. Het hangt samen met onze manieren van sociologiebeoefening. De dissertatie van Paulle is gebaseerd op intensieve participatie aan het schoolleven. Paulle richt zijn aandacht op praktijken. Met zijn binnendringen van scholen draagt Paulle aanstekelijk bij aan het gebruik van de methode van

participerende observatie in de Nederlandse sociologie. Hij laat zien wat de mogelijkheden van sociologische onderzoekers zijn, wanneer ze zich van achter hun bureau in de sociale werkelijkheid begeven. Het is een interessante weg om praktijken binnen institutionele contexten te achterhalen. Daarmee stimuleert hij niet alleen de ontwikkeling maar ook het gebruik van deze methode in de Nederlandse sociologie. Dat is een impuls waar de sociologie bij gebaat is.

Paulle beperkt zich niet tot de toepassing van theoretische noties, bijvoorbeeld die van “cultuur”, maar probeert ook in samenspraak met zijn data en met voorgaande sociologen tot nieuwe theoretisch inzichten te geraken. Hij laat zien dat cultuuronderzoek ook vergt dat we buiten het cognitieve gaan, en aandacht hebben voor “interaction rituals” en “practical senses”, “second nature” en “feel for the game”, de pre-reflexieve manieren van perceptie, voelen en van het verzenden van signalen in geritualiseerde lichaamstaal, disposities die Bourdieu onderscheidt als “habitus”. Dat zijn vormen van cultureel kapitaal die in veel survey-onderzoek – misschien wel onvermijdelijk - ononderzocht blijven.

Daarnaast, en niet onbelangrijk, heeft Bowen Paulle een boek geschreven dat buitengewoon boeiend is te lezen. Het leest haast als een spannend boek, dat je maar moeilijk weglegt. Alle complimenten van de commissie. En alle aanleiding voor de toekenning van de NSV dissertatieprijs. Een gedeelde prijs, zoals gezegd en toegelicht.

Tot slot

De commissie wil beide prijswinnaars van harte feliciteren en hun veel succes toewensen op het verdere pad van sociologisch onderzoeker. Wij en de andere vakgenoten zien uit naar jullie verder werk. Maar niet alleen de directe vakgenoten zijn geïnteresseerd. Ook een wijde kring van professionals die in hun beleidspraktijk of anderszins te maken hebben met de problemen die jullie hebben onderzocht, zien uit naar jullie verdere bijdragen aan de wetenschap.

De commissie dankt het bestuur van de Nederlandse Sociologische Vereniging voor het vertrouwen dat in haar is gesteld. De commissie heeft met plezier en eensgezind haar werkzaamheden verricht.

Anneke van Doorne-Huiskes,
Wil Arts
Gerhard Nijhof

31 mei 2007